

Turid Fadnes

Formidlingsprogrammer i Barnas Hus

En egen avdeling under konferansen, var presentasjon og demonstrasjon av formidlingsprogram i Bergen. De fleste var knyttet til Barnas Hus, og vi gir derfor daglig leder ved Barnas Hus, Turid Fadnes, ordet først:

Jeg skal primært snakke om en formidlingsorganisasjon, et organisatorisk grep som vi har gjort i Bergen kommune. Jeg vil hevde at vi er ganske unike. Nå forutsetter jeg at dere vet litt om offentlig forvaltning, og at dere - som jeg - vet at det snakkes mye om samarbeid og samordning, men at det blir mye "17. mai-taler" og veldig lite praktisk handling.

Barnas Hus tilhører kulturavdelingen. Kultursjefen er min nærmeste overordnede, og politikerne i Hovedutvalg for kultur bestemmer mål og retning, og sitter også på pengene. Men bystyret vedtok at Barnas Hus skal være en tverretatlig institusjon. Barnas Hus skulle fungere mellom "Kultur", "Skole" og "Barnehage", slik at selv om vi tilhører bare en etat, skal vi jobbe tverretatlig, og bare det er en utfordring.

Det andre som Bystyret vedtok om Barnas Hus, var at riktignok er det et hus, og det er en institusjon som selvfølgelig skal fylles av aktivitet, men Barnas Hus skal ikke bygge seg opp som institusjon. Det skal ikke ansettes noe ensemble, og ressursene skal ikke knyttes til Barnas Hus. Vi skal derimot sitte og spre ressurser utover.

Huset ble åpnet i mai 1992, så nå er vi to og et halvt år gamle. Norsk kulturråd deltar i en forsøksperiode over tre år med en delfinansiering. Etter tre år skal vi rapportere hvordan dette går, hvordan vi får det til å fungere.

Det å skulle lage et ressurscenter i stedet for å være en institusjon, hadde selvfølgelig sin bakgrunn i den situasjonen vi var i Bergen da initiativet ble tatt. Initiativet ble for øvrig tatt på ganske høyt hold. Det var barneombudet Trond-Viggo Torgersen og ordføreren, Bengt Martin Olsen som klekket ut ideen. Akkurat da huset skulle startes, hadde vi omorganisert kulturavdelingen og hadde fått lokale kulturkontor. Vi var opptatt av at vi ikke skulle få en modell som trakk ressursene ut av nærmiljøene, bydelene der barn bodde, og til sentrum i Norges nest største by. Så vi forsøkte å finne en modell som kunne spre ressurser i stedet for å trekke dem til seg.

Et annet argument for å lage en ressursmodell som skulle være tverretattlig, var at vi nettopp hadde formulert "Kulturvisjonen" i Bergen. Det hadde barnehagesektor gjort, det hadde skolesektor gjort, og det hadde kulturavdelingen gjort. Alle hadde formulert ganske like mål når det gjaldt barn og kultur. Vi hadde raskt en forståelse av at det var nødvendig å trekke sammen, utnytte ressursene samlet for å få mest mulig ut av det, i stedet for å konkurrere på kultursektoren om de samme barna. Det som også var et viktig utgangspunkt, er at Bergen har enorme ressurser på kultursektoren, men lite er vinklet mot barn. Det Barnas Hus må gjøre, er hemningsløst å utnytte det som finnes av virksomheter, institusjoner, organisasjoner, personer, og la dem åpne seg i forhold til barn. Barnas Hus skal veldig lite - hvis overhodet - prøve selv å lage nye programmer for barn, hvis det finnes virksomheter i Bergen som har et ansvar på dette området. Det vi da gjør når vi skal utvikle formidlingsprogrammer, - for det er det som er hovedpålegget vårt - så tar vi kontakt med de institusjoner og organisasjoner som er på arenaen allerede. Vi har ofte ideer. Vi har forslag til sammensetning av arbeidsgrupper, prosjektgrupper. Vi har noen penger, og vi skaffer nye penger. Vi prøver å koble interesserte aktører, for å få et nytt program, eksperimentere med nye måter å gjøre ting på. Et eksempel jeg har brukt mye, er det vi kaller dramaprojektet i Rosenkrantzårnet.

Rosenkrantzårnet eies av Kulturdepartementet. Det er en nasjonal helligdom som forvaltes av Bryggens museum. Dramaavdelingen på Lærerhøgskolen i Bergen var med i dette prosjektet. Vestlandske Teaterlag som har erfaring fra barneteaterskole for barn, var med. Det ble laget et dramaprogram for barn, om vandring i tid. Barna møter "Einar" fra middelalderen, får sammenlikne Einars tid med sin egen, og går sammen med Einar for å finne tilbake til Einar tid. Han har nemlig gått seg bort i tiden. Via renessansen kommer de tilbake til Einars tid, middelalderen. Einar er kommet "hjem". Hele tiden må de forholde seg til sin tid og andre tider. Vi vet at de ikke oppfatter H-tiden som Gunnar Danbolt snakker om, men at de oppfatter at det er "før" og "nå" og at det var annerledes "før", det vet vi og.

Dramaavdelingen på Høgskolen hadde ansvaret for det dramatiske, Bryggens Museum satt med det historiske, vi skaffet penger og hadde koordineringen. Dette prosjektet var en del av Norsk kulturråds prosjekt "Barn, unge og museum", så vi fikk også en del penger derfra. Når programmet er ferdig, skal det hvert år være en del av Bryggens Museums formidlingsprogram og inngå som en del i deres arbeid for barn og unge. Barn kommer inn i 6-års alderen til dette programmet. Senere kommer de inn i tredje klasse og i videregående skole, og møter forskjellige nivåer i museet.

Barnas Hus snur så ryggen til hele programmet og har ikke ansvar for drift eller organisasjon. Vi har hendene frie til å kaste oss over neste prosjekt. Dette er et eksempel på hvordan vi prøver å spre ressurser, skape nye muligheter for unger, heller enn å trekke dem til oss.

Vi har et stort prosjekt som vi kaller "Bergen som historieforteller." I alle gateløp, alle hus, passerer man masse dramatiske historier som historikeren vet mye om. Vi, som ikke kjenner historien, opplever ikke dette. Vi kastet oss over dette emnet og sa at vi må finne måter å spre historien på som gjør at ungene kan gjenkjenne den, og også få de dramatiske, morsomme fortellingene.

I forbindelse med Kulturmeldingen, ble vi enige med kommunalavdeling skole om at for en del områder sier vi det er ønskelig at *alle* barn i Bergen skal møte i hvert fall en gang - så går vi inn i et samarbeid og produserer programmer som går inn i den ordinære undervisningen på ett eller annet klassetrinn. Da sikrer vi oss et møte for alle barn.

Når det gjelder historieprogrammet, valgte vi ut to områder som ikke var lett tilgjengelige for lærernes undervisning. Det ene var "kirker og klostre i Bergen i middelalderen". Det samme gjaldt Lepramuseet, St. Jørgens hospital. Vi har - nede i Marken - faktisk det best bevarte leprahospital i Norden. Årlig kommer det turister fra hele verden, for det var her Armauer Hansen fant leprabasillen som gjorde at man kunne lage vaksine og bekjempe sykdommen. Armauer Hansen er en viktig person innen medisinsk historie. Men bergensere og barn i Bergen besøker sjelden dette museet. Vi gjør ikke noe andre gjør, men vi finner hull der det er lett for oss å foreta oss noe. Vi laget et lekkert undervisningsmateriale som skulle være lett og morsomt for læreren å ta i bruk.

Når det gjelder "Kirker og klostre", har vi Mariakirken. Vi lurte på om det var mulig å formidle religionens betydning i middelalderen, og om vi kunne bryte det 20. århundres verden og tempo når vi skulle føre ungene inn i kirken.

Vi fant ut at vi kunne prøve med musikk og kanskje la dem gå inn i en annen rolle. Vi fikk sunget inn en middelaldersalme av et ensemble som arbeider med middelaldermusikk i Bergen - ensemblet "Ariana". Denne kassetten lå ved mappen der det var skrevet norsk tekst og latinsk tekst. Rektor på musikkskolen hadde skrevet hvordan lærerne kunne jobbe med musikken.

Klassene kunne bestille tid til å besøke kirken. Vi hadde avtalt at det skulle være lav belysning i kirken ved disse anledningene. Så sydde vi 30 "munkekutter" av ubleket lerret.

Barna møtte opp med dongeri og ransler i Schøttstuene. Vi tok imot dem, kledde dem i munkekutter og lot dem gå i prosesjon de få meterne til Mariakirken. Det fungerte som det bruddet med det 20. århundre som vi hadde håpet på. Det ble et veldig alvor over dem da de hadde sitt møte med kirken der de sang tre latinske vers under kirkehvelvet. Dette gjør altså 5. og 6. klasse gutter.

På St. Jørgen hospital hadde vi et dramaopplegg der barna fikk møte "Kari" fra 1750. Hennes livshistorie er god til både å beskrive sykeomsorg, eldreomsorg og kvinnens stilling på den tiden.

Vi gir altså undervisningsmateriale til skolene, prøver å gi dem en slags "gulrøtter", og gir dem opplevelser når de kommer til det historiske åstedet. Dette gjør vi med mange virksomheter, både i billedgallerier og mange andre områder.

Kritikken vi får er at vi har et ledd mellom formidleren og barna - nemlig barnehagelæreren eller skolelæreren. Det er klart at det beste ville være at barna hadde direkte kontakt med formidleren - kunsthistorikeren eller spesialister på kirkemusikk eller hva det måtte være - men det ville vi ikke kunne klare med 250 klasser på hvert eneste årskull i Bergen. Da måtte vi velge ut noen få hvis vi skulle gjøre det. Derfor forsøker vi heller å lene oss til en Grundtvigsk tankegang om folkeopplysning, og tenker at vi gir "de hverdagsvoksne" - de voksne som omgir barna - både skoling og støtte for å gi dem trygghet og nok kunnskap. Kunst og kultur kan vi ikke formidle dersom det ikke skjer der barna befinner seg i hverdagen - i skolen og barnehagen og sammen med foreldrene.

Dette er vår langsiktige strategi. Vi har systematisk samarbeid med skole og barnehager. Vi bruker felles penger og blir enig om felles programmer. Det er et bredt spekter av programmer. "Dataspillet's dramaturgi" på Bryggens Museum er ett av programmene. Det å skape billedkunst for barn er et annet prosjekt.

Hva vi selvfølgelig også gjør, er å bruke Barnas Hus til virksomheter. Vi har teaterforestillinger, konserter, kunstkoler, verksteder av alle slag, kunstutstillinger og andre utstillinger.